

Dialekt i Kalaallit Nunaat – standardisering og den ideologiske udviskning af variation

Marie Maegaard, Københavns Universitet & Ilisimatusarfik

I Kalaallit Nunaat (Grønland) er det officielle sprog kalaallit oqaasii, omkring 80-90% af befolkningen taler kalaallit oqaasii, og sproget er ikke kategoriseret som ”truet” i UNESCOs terminologi. Denne situation er meget forskellig fra andre arktiske regioner, og den kan læses som en historie om sproglig succes. Det bliver den også ofte, både internt i Kalaallit Nunaat og – måske endnu mere udtalt – som led i den danske konstruktion af kolonial exceptionalisme. Den sproglige situation i Kalaallit Nunaat er dog langt fra uberørt af kolonialismen, og den historiske danske tilstedeværelse og dominans kommer til udtryk på mange forskellige måder i den nuværende sociolingvistiske situation i landet.

I dette foredrag vil jeg først vise hvordan den koloniale historie har haft betydning for både den sproglige situation i Kalaallit Nunaat og for den sprogvidenskabelige viden vi har om forskellige former for sprog i landet. Derefter vil jeg gennem to case-studier fra et igangværende projekt vise hvordan dette helt konkret kommer til udtryk.

Det første studie handler om sproget i den østlige del af Kalaallit Nunaat, tunumiit oraasiat. Størstedelen af befolkningen i det østlige Kalaallit Nunaat bor i de to byer Tasiilaq (ca. 2000) og Ittoqqortoormiit (ca. 350). De to byer har en meget forskellig historie, hvilket har ledt til en generel forbigåelse af Ittoqqortoormiit, både som en del af det generelle samfund og mere specifikt som et sprogvidenskabeligt interessant sted. Byen ligger meget afsides på den nordlige østkyst af landet og blev grundlagt af det danske kolonistyre i 1925 som led i en konflikt med Norge om Øst-Kalaallit Nunaat. Danmark ønskede at underbygge sit krav på hele øen ved at vise at der også var danske kolonier i det nordøstlige område. Derfor blev omkring 70 mennesker fra Tasiilaq-området samt knap 20 fra vestkysten flyttet til den nye by for at befolke området. Byens eksistens er altså i sig selv et produkt af kolonihistorien, ligesom sproget blandt indbyggerne også er påvirket af denne. I en sprogvidenskabelig sammenhæng er det interessant at byens sprog aldrig er blevet empirisk undersøgt. Der findes adskillige beskrivelser af tunumiit oraasiat (fx Petersen 1975, Thalbitzer 1923, Rischel 1975, Robbe & Dorais 1986, Tersis 2008), og Ittoqqortoormiit nævnes ofte som del af det sted hvor denne dialekt/sprog tales, men ser man nærmere efter, viser det sig at forskerne aldrig har været i Ittoqqortoormiit og derfor ikke kan vide hvordan der tales dér. I vores igangværende projekt (se Maegaard 2023, Trondhjem 2023) undersøger Tikaajaat Kristensen sproget i Tasiilaq og Ittoqqortoormiit, og det er de foreløbige resultater af hendes arbejde jeg vil præsentere i foredraget (Kristensen u.udg.).

En anden måde kolonihistorien har haft væsentlig indflydelse på, er gennem en meget stærk standardiseringsproces (Kleemann-Andersen & Maegaard u.udg.). I Kalaallit Nunaat hersker en uhyre stærk standardideologi, og den har bevirket en ideologisk udviskning af sproglig variation (Irvine & Gal 2000) samt en udgrænsning af de kalaallit som taler andet end dialekten fra hovedstadsområdet i den vestlige del af landet. Dialekten i Nuuk-området er nemlig udvalgt som standardsproget, og dette skyldes at det var her danskerne først ankom til Kalaallit Nunaat, her de grundlagde hovedstaden, og her de udviklede skriftsproget baseret på det sprog de hørte omkring sig. Det andet case-studie jeg vil præsentere, er et af Camilla Kleemann-Andersens studier fra Upernavik som netop handler om konsekvenserne af standardiseringsideologien (Kleemann-Andersen u.udg.). Her ses det hvordan

standardiseringen har medført en voldsom stigmatisering af talerne af Upernavik-dialekten. Denne form for nedvurdering af dialekttalende er ikke ukendt i andre lande, men vi argumenterer for at den er forstærket i kraft af den nye postkoloniale nationsdannelse og at den er påvirket af koloniale ideologier omkring sprog og nation.

Foredraget handler altså om sprog i Kalaallit Nunaat og om hvordan både sprogsituationen og den viden har om den er påvirket af kolonihistorien.

Referencer:

Dorais, Louis-Jacques (1981). Some notes on the language of East Greenland.

Kleemann-Andersen, Camilla (u.u.). The erasure and stigmatization of Upernavik-dialect.

Under udarbejdelse til *Inuit Studies*. Special issue, Jaypetee Arnakak, Alana Johns, Louis-Jacques Dorais (eds.): *Imagining the Future of the Inuit Languages*.

Kleemann-Andersen, Camilla & Maegaard, Marie (u.u.). A degenerate language?

Standardization, endangerment discourse and the erasure of variation in Kalaallit Nunaat. In Johannes Angermüller, Michael Kranert and Jaspal Naveel Singh (eds.) *Politicising Language: New Perspectives on Language Ideologies and Political Discourse*. Oxford University Press.

Kristensen, Tikaajaat (u.u.). Ittoqqortoormiit – an unacknowledged dialect in eastern Kalaallit Nunaat. Under udarbejdelse til *Inuit Studies*. Special issue (Jaypetee Arnakak, Alana Johns, Louis-Jacques Dorais (eds.)): *Imagining the Future of the Inuit Languages*.

Maegaard, Marie (2023). Dekolonial dialektologi. *Nordlyd* 47(2). Special issue (Ragni Vik Johnsen, Carola Kleemann, Øystein A. Vangsnes & Maud Westendorp (eds.)): Struktur, ideologi og mangfold: 17-32.

Irvine, Judith T. and Susan Gal (2000). Language Ideology and Linguistic Differentiation.

Petersen, Robert (1975). On the East Greenlandic dialect in comparison with the West Greenlandic.

Rischel, Jørgen (1975). Asymmetric vowel harmony in Greenlandic fringe dialects.

Robbe, Pierre & Louis-Jacques Dorais (1986). Tunumiit oraasiat.

Tersis, Nicole (2008). Forme et sens des mots du Tunumiisut.

Thalbitzer, William (1923). The Ammassalik Eskimo.

Trondhjem, Naja Blytmann (2023). Grønlandske dialekter og retskrivningen. *Nordlyd* 47(2). Special issue (Ragni Vik Johnsen, Carola Kleemann, Øystein A. Vangsnes & Maud Westendorp (eds.)): Struktur, ideologi og mangfold: 193–206.